

**НАҚШИ АНЪАНАҲОИ МИЛЛӢ ДАР
ЭҲӢИ ҲУНАРҲОИ МАРДУМӢ ТАВАССУТИ
ОМУӢЗИШИ ФАНИИ ТАЪРИХИ ХАЛҚИ
ТОЧИК**

**РОЛЬ НАРОДНЫХ ТРАДИЦИЙ В
ВОЗРОЖДЕНИИ НАРОДНЫХ
ПРОМЫСЛОВ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ
ИСТОРИИ ТАДЖИКСКОГО НАРОДА
THE ROLE OF FOLK TRADITIONS IN
THE REVIVAL OF FOLK CRAFTS
THROUGH THE STUDY OF THE HISTORY
OF THE TAJIK PEOPLE**

Маҷидзода Чамшед, унвонҷӯи ПРМ ба
номи А. Ҷомии АТТ, (Тоҷикистон, Душанбе)

Маджидзода Джамшед, соискатель
Института развития образования имени
А.Джамии АОТ (Таджикистан, Душанбе)

Majidzoda Jamshed, Applicant of PRM named
after A. Jami ATT (Tajikistan, Dushanbe)

Калидвожаҳо: ҳунармандӣ, анъанаҳо, мерос, гулдӯзӣ, кандакорӣ, гулдӯзӣ, сару либос, абрешим, дӯкон, адабиёт, фарҳанг

Дар мақолаи мазкур ба масъалаи ҳунару ҳунармандӣ, таърихи инкишофи он, санъати амалии халқи тоҷик диққати махсус дода шуда, мавқеи анъанаҳои миллии дар эҳёи ҳунарҳои мардумӣ муфассал баррасӣ гардониди шудааст.

Дар мақолаи мазкур қайд карда мешавад, ки санъати амалии халқӣ ва навъҳои гуногуни он дар ҳаёти мардуми тоҷик ҷойгоҳи хоса дошта, як надидаи муҳими фарҳанги миллии тоҷикон мебошад. Шинсоӣ бо таҳқиқоти олимони маъруф Р. Масов, Н. Нурҷонов, Ю. Якубовский, М. Рузиев ва дигарон моро ба ҳулосае меорад, ки ҳунару ҳунармандӣ дар асоси анъанаҳои миллии ташаккул ва ривожу равнақ ёфта, ҷараёни тарбияи насли наврасро дар ин рӯҳияи миллии осон мегардонад. Инчунин муаллифи мақола қайд менамояд, ки таҷассуми ҳунари кандакорону ҷубтарошонро дар сохтани табақу коса, кати миллии сунҷҳои зебо, маснуоти армуғонӣ, гаҳвораҳо мушоҳида кардан мумкин аст.

Ключевые слова: ремесленничество, традиции, наследие, вышивка, резьба по дереву, одежда, утварь, шёлк, ларёк, литература, культура

В статье уделено огромное внимание проблеме народных промыслов, истории и развитию народного творчества, а также отмечается важная роль национальных традиций в возрождении этих промыслов. Следует подчеркнуть, что народное творчество и разнообразные его традиции занимают особое место в жизни таджикского народа и являются главным явлением в национальной культуре таджиков. На основании знакомства с исследованиями таких видных учёных, как академик Р. Масов, Н. Нурджанов, Ю. Якубовский, М. Рузиев и других, приводятся к выводу, что творчество, основанное на национальных традициях, развивается и имеет огромное значение в деле воспитания подрастающего поколения. Также автор статьи подчёркивает, что возрождение и развитие такого промысла, как резьба по дереву, можно увидеть в изготовлении блюд, косушек, национальных топчанов, красивых колонн, подарочных изделий и колыбели.

Keywords: craftsmanship, traditions, heritage, embroidery, woodcarving, utensils, silk, stall, literature, culture

In her article the author pays particular attention to the problem dealing with national crafts, history and development of folk creation and concerned with an important role of national traditions targeted at a revival of these crafts as well. One should mention that folk creation and diversity of its traditions occupy an especial place beset with the life of people and are considered as the main phenomena in national culture of Tajiks. In the course of acquaintance with the researches of such prominent scientists as R. Masov, N. Nurdzhanov, Yu. Yakubovsky, M. Ruziyev and others she comes to the conclusion that creativity develops being grounded on national traditions. Wedding syuzanes, sheets, rugs for prayers, clothes embroidered dastarkhans are swen manually from shreds. The author lays an emphasis upon the idea that both the revival and development of such trade as woodcarving can be seen in the production of dishes, cash desks, national trestle beds, beautiful columns, presents wares and cradles as well.

Дар Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии- Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон алақай аз 26.12.2019 омада буд: «Олимону донишмандони моро зарур аст, ки ба шинохти дурусти таърих, тарғиби мероси маънавӣ ва суннату оинҳои мардумӣ низ, ки тайи асрҳо дар хотираи таърихӣ миллати тоҷик нақш бастаанд, тавачҷуҳи ҷиддӣ зоҳир намоянд» [1, с.27].

Санъати ороиши амалӣ падидаи ҷолиб дар таърих ва фарҳанги бисёрҷабҳаи ҳар як халқу миллат, аз он ҷумла тоҷикон маҳсуб меёбад. Санъати амалӣ ва навъҳои гуногуни он дар ҳаёти мардум ҷойгоҳи хоса дошта, як падидаи муҳими фарҳанги миллии тоҷикон мебошад. Имрӯз дар шаҳру ноҳияҳои ҷумҳуриамон ҳунармандони зиёде ба офаридани асарҳои ҷолиби бадеӣ машғуланд, аммо инкишофи навъҳои гуногуни санъати халқии тоҷикон дар сатҳи қаноатбахш ҳоло ҳам қарор надорад.

Дар инкишофи ҳунари санъати дастӣ муаммоҳои гуногун вучуд доранд, ҳатто бархе аз онҳо дар ноҳияҳои шимолии Тоҷикистон қариб аз байн рафтаанд. Бо шарофати соҳибистиклол гардидани Тоҷикистон, зарурати ҳалли масъалаҳои марбут ба эҳёи ҳунари мардумӣ ба миён омад, ки ин, пеш аз ҳама, ба санъати амалии халқ мансуб аст, ки дастгирии ҳамаҷонибаро хоҳон аст.

Дар доираи иқдоми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон оид ба эҳё ва рушди ҳунари мардумӣ дар Тоҷикистон даҳҳо мактабҳои ҳунармандон дар шаҳру ноҳияҳои Тоҷикистон ташкил шуда, ба фаъолият оғоз намуданд. Дар ин мактабҳо, аз рӯи усули анъанаҳои миллии «устод-шогирд» мавҷуд буд, ки устод шогирдонро тарбия карда, ба фаъолияти меҳнатӣ омода менамуд, ки дастранҷҳои аҷдодони гузаштара аз насл ба насл интиқол диҳанд.

Ин усулро муҳаққиқ П.А.Гончарова дар рафти дигар усулҳои шогирдтайёркуни баррасӣ намудааст, ки таҳқиқоти ӯ бештар ба зардӯзӣ, яъне - яке аз ҳунароҳе, ки бештар дар байни мардум густариш доштааст, мутобиқ мебошад. Ӯ қайд мекунад, ки зардӯзӣ дар қадим аслан ҳунари мардон ба шумор мерафт, зеро дар рӯи матоҳи дурушту ғафс, ба монанди баҳмал, сӯзан задан лозим меомад. Мисоли равшани он ёддоштҳои Зайниддин Восифӣ мебошад, ки дар он дар бораи яке аз мардони соҳибҳунари Хирот - Ҳасани Зардӯз сухан меравад, ки дар саҳифаҳои таърих мавҷуд аст.

Аз саҳифаҳои таърихи халқи тоҷик маълум аст, ки дар аморати Бухоро фармоишгари асосии маҳсулоти зардӯзӣ дарбори амир ба ҳисоб мерафт, ки зарурати ташкил намудани устохонаҳо дар назди дарбор ба миён оварда буд. П.А.Гончарова дар бораи ташкили устохонаҳои зардӯзӣ, тарзи қабули шогирдон, таҳсил, касбомӯзӣ ва ҳатми шогирдон маълумотҳои арзанда пешниҳод намудааст. П. А. Гончарова дар таҳқиқотҳои хеш як қатор маросимҳои миллиро оид ба қабул кардани ҷавонон ба шогирдӣ, раванди касбомӯзӣ ва дуоғирӣ аз устоду ба фаъолияти мустақилонаи меҳнатӣ оғоз кардани шогирдон маълумотҳои арзишманд таърихӣ пешниҳод намудааст [4,с.6-8].

Дар он давра садҳо нафар зардӯзони моҳир ба духтани либосҳои қиматбаҳои дарбориён машғул буданд ва фақат як қисми ночизи маҳсулоти онҳо ба бозор бароварда мешуд. Либосҳои бо зардӯзӣ оро дода - ҷомаҳои мардона, камзулҳо, шалворҳо, пойафзол, тасма, каллапӯш, ҷиҳози ороиши аспҳо танҳо бо фармоиши амир ва пайвандони ӯ омода мешуданд.

Бо мурури замон берун аз дарбор низ устохонаҳо ташкил шуданд, ки дар онҳо ба ҳунармандон оқсақол, яъне сардори зардӯзон роҳбарӣ мекард. Тамоми корҳо, аз ҷумла, хариду фурӯши маҳсулот, қабули шогирдон танҳо бо иҷозати оқсақол иҷро мешуд. Оқсақол барои меҳнаташ музд намегирифт, ба ӯ фақат тухфа аз тарафи дарбор супорида мешуд. Мутобиқи маълумотҳои таърихӣ, аъзои ташкилоти сеҳҳои зардӯзӣ шахсе шуда метавонист, ки курси дарозмуддат ва душвори ин ҳунаро аз усто омӯхта, барои фаъолияти мустақилона аз устодаш дуо ва ризоият гирифта бошад [4, с.14].

П.А.Гончарова аз рафти таҳқиқотҳои хеш қайд менамояд, ки санъати зардӯзии бухорӣ, ҳунари меросӣ ба ҳисоб мерафт, он аз бобо ба падар, аз падар ба писар мегузашт ва дар доираи як хонавода амалӣ мешуд. Дар ҳолати дар оила мавҷуд набудани писар, ин ҳунар ба ягон хеши наздики хонадон, масалан ҷиян ҳамчун мерос омӯзонида мешуд [4, с.15-17].

Дар замонҳои пеш аз Инқилоб, ба омӯзиши касбу ҳунари писарбача ва духтарон, аз сини 10-12 солагӣ ва баъзан калонтар ҷалб карда мешуданд. Ба шогирдӣ додани писари хонадон, як рӯйдоди муҳим дар ҳаёти оила ба шумор рафта, дар ин замина як қатор маросимҳо иҷро карда мешуданд. Падар ё хеши наздики писарбача дар як табақ хӯроки махсус ва ҳалвои тар гирифта, ба назди усто рафта, розигии ӯро барои ба шогирдӣ қабул намудани фарзандашонро мегирифтанд. Баъди он ки усто ризоияти хешро дод, ҳузурдоштагон хӯрокро истеъмол

мекарданд, ки рамзи кушоиши кор ба ҳисоб мерафт ва дуои хайри онҳо ба таълим ва касбомӯзии буд.

Усто на танҳо омӯхтани ҳунар, балки ҳӯрондану пӯшонидани писарбачаро низ ба уҳда мегирифт. Мутобиқи маълумотҳои таърихӣ байни тарафайн ягон шартномаи хаттӣ баста намешуд, таълим бепул сурат мегирифт. Усто ба шогирд ҳунари худро ёд намедод. Дар соли якуми таҳсил писарбача, ба корҳои хона ёрӣ медод, аз ҷумла рӯбучин мекард, об мекашонд, ба бозор мерафт ва танҳо дар вақти бекорӣ ӯ ҳақ дошт, ки кори дӯзандагонро мушоҳида намояд. Баъди гузаштани як сол, ба шогирд иҷозат дода мешуд, ки сари дӯкони зардӯзӣ баромада нишинад. Барои иҷрои кор ба шогирд музд дода намешуд, муҳлати таълим муқаррар набуд ва метавонист аз 4 то 7 сол идома ёбад. Дар сарчашмаҳои таърихӣ маълумотҳои мавҷуданд, ки усто барои гум накардани шогирди болаёқат ўро 8-10 сол дар назди худ нигоҳ медошт.

Вақте ки шогирд майлу хоҳиши мустақилона кор карданро зоҳир менамуд, ба сифати миёнарав оқсақол даъват мешуд, то ки устоҳо барои озод гаштани шогирдон ризой диханд. Маросими устоталбон дар хонаи шогирд гузаронида шуда, усто ба «арвоҳи пири миёнбандон» дуо хонда, миёни шогирдро бо рӯймол баста, «Ба номи Шохи мардон бастам» мегуфт. Дар ин маросим, ки шогирд номи «усто»-ро мегирифт, ба муаллим «сарупо» тухфа мешуд, яъне волидайнӣ шогирд аз сар то по ба ӯ либоси нав мепӯшониданд. Ҳамчунин падару модари шогирд ба оқсақол ва ёвари ӯ низ тухфаҳо медоданд. Дар баъзе мавридҳо устодон ба шогирди камбизоат барои оғози кори мустақилона асбобҳои заруриро тақдим менамуданд [5, с. 154].

Мутобиқи сарчашмаҳои таърихӣ, дар замони муосир ба хотири эҳёи ҳунаҳои мардумӣ мактабҳо, донишгоҳу донишқадаҳо, сеҳҳо, коргоҳҳои ҳунармандон ташкил карда мешаванд. Ин марказҳои омӯзиши касбу ҳунар дар мисоли Донишқадаи давлатии санъати тасвирӣ ва дизайни Тоҷикистон, литсейҳои касбӣ-техникӣ, коллеҷҳои сершумор таҳти роҳнамоии омӯзгорон ва устоҳои машхуру боистеъдод фаъолият мебаранд. Ҳунаҳои дастӣ дар инсон завқи бадеиро ташаккул дода, таҳаммулу тозақориро тарбия намуда, ҷаҳонбинию дунёи маънавии инсонро ғанӣ мегардонад. Дар замони соҳибистиклол гардидани Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Ҷумҳурии ҳатто ба ҳунароҳое, ки замоне фаромӯш шуда буданд, аз нав таваҷҷуҳ зоҳир намуда, онро эҳё гардонид [5, с. 6-8].

Ҳунаҳои халқӣ бехтарин мероси таърих ва санъати миллат буда, бо ҳаёт робита дошта, дар шакли хотираи иҷтимоӣ аз насл ба насл мерос гузошта мешавад. Дар ин самт масъалаву муаммоҳои ҳастанд, ки дар ҳаёти амалии инсон мавқеи баландро ноиланд. Ҳисси зебоипарастии инсонро дар бозёфтҳои бостоншиносон, ба монанди китобу дастхатҳои нодир ва мусаввараҳо, ки дар онҳо фарҳанг, ҳунари меъморӣ ва рассомӣ, ҳамчунин хусусияти рӯзгори маишии мардуми давраҳои қадим инъикос ёфтаанд, ташаккул додан мумкин аст.

Ҷомеаи инсонӣ дар давраҳои гуногун равияҳои хосро дар соҳаҳои мухталифи санъату ҳунар ба мерос гузошт, ки дар ҳар яке тарзи зиндагии мардум таҷассум ёфтааст. Мушоҳидаҳои собит менамоянд, ки ҳар як давраи ҳукумронии сулолаю хонадонҳо дар ороиши ашё, намунаҳои ҳунари меъморӣ, сару либос, ҷиҳози манзил хусусияти ба худ хосро ноил мебошад [6, с. 75].

Дар замони мо таҳқиқоти илмӣ дар соҳаи тарбияи ҷавонон дар руҳияи ҳунаҳои мардумӣ мавқеи назаррасро ишғол мекунад. Ҳадафи асосии олимони баҳодиҳӣ ва таҳлили рушди ҳунармандӣ ва таъсири он, ба ҷавонон, омӯзонидани ҳунаҳои аҷдодӣ, бо таъкид ба хотироти иҷтимоӣ ва аз нав эҳё намудани он мебошад. Зарурияти инкишоф додани ҳунаҳои мардумиро дар мисоли меъморӣ, кулолгарӣ, мисгарӣ, заргарӣ, қолинбофӣ, кашидадузӣ ва ғайраҳо дарк намуда, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Донишқадаи санъати тасвирӣ ва дизайни Тоҷикистонро таъсис дод, ки дар ҳаёти маданияи кишвар ҷои хоссаро ишғол менамояд [9, с. 3].

Наққошони тоҷик бехтарин анъанаҳои ҳунармандони гузаштара идома дода, санъати нақшофариро такмил дода истодаанд. Имрӯз анъанаҳои ҳунари наққошӣ ҳангоми бунёду ороиши биноҳои фарҳангӣ маърифатӣ (тарабхона, ҷойхона, масҷид, қасри фарҳанг ва ғайра) қорбаст мешаванд, ки дар тарбияи зебоипарастии насли наврас мавқеи хоса дорад.

Нақшҳои тоҷиконро, ҳамчун нақшҳои дигар халқҳои Осиёи Миёна ба ду гурӯҳ ҷудо кардан мумкин аст: якум - нақшҳои классикӣ, ки дар асрҳои миёна шакл гирифта, дар кишварҳои Шарқи мусулмонӣ, аз Мавритания, Миср, Туркия, Эрон сар карда то Ҳиндустон, Осиёи Миёна ва Туркистони Шарқӣ пайдо намудаанд мумкин аст. Онҳо дар ҳар кишвар сифатҳои хоси маҳаллӣ, обу ранг ва тафсири махсус пайдо карда бошанд ҳам, асоси он дар ҳама ҷо як хел аст. Ин нақшҳо муқаммал буда, аз гиреҳ - шаклҳои мухталифи хандасавӣ, исломӣ - расмӣ ба шакли муайян даровардаи навдаҳо, баргу гулҳо иборат мебошанд.

Нақшу нигори гурӯҳи якум аз офарандагони худ - устоҳои наққош донишҳои фанҳои махсус, аз он ҷумла, илми хандасаро, ки дастраси ҳар кас набуд ва ба омӯхтани он солҳои дароз сарф

мешуд, талаб мекард. Ин навъи нақшу нигор бештар дар биноҳои боҳашамат, дар кандакории рӯи филизот, дар маснуоти аълосифати заргарӣ, дар ороиши дастнависҳо, ҷузгирҳо ва дигар соҳаҳои санъати амалӣ мушоҳида карда мешуд. Нақшу нигори гурӯҳи дуҷум асосан анъанаҳои халқии маҳаллиро инъикос менамояд [9, с. 78].

Яке аз нусхаҳои маҳбуби устоҳои тоҷик «таҳафтод» ё «ишкелбанд» мебошад, ки аз ду хати бо давраю гулҳо гиреххурда иборат буда, дар замони (асрҳои X-XII), кошкорӣ, гачкорӣ, таҷкорӣ ва наққошӣ қорбаст мешуд, ки онро дар санъати давраи пеш аз исломии тоҷик ёфтанд аз имкон беру наост. Он фақат дар ёдгориҳои меъмории асри X ба назар мерасад. Ба андешаи муҳаққиқон, пайдоиши он эҳтимол бо истифодаи хишти пухта ба сифати маводи сохтмон ва ороишӣ, ё ин ки таппакули хати «куфӣ» вобаста мебошад.

Таҷассуми ҳунари миллии дар ороиши сару либос, ҷиҳози хона, муҳити зист ва ғайра мушоҳида мешавад. Масалан, барои омӯзиши таърихи либос асарҳои санъати тасвирӣ, меъмории, адабиёт, ҳуҷҷатҳои таърихӣ, ки зиндагии маишии мардум ва фарҳанги даврони гузаштаро инъикос месозад, сарчашмаҳои асосӣ ба ҳисоб меравад. Шакл ва хусусияти сару либос дар ҳама давру замон фарҳанги маънавии халқ, урфу одат ва муносибати мардумро ба ин ё он падидаву ҳодиса нишон медиҳад. Тағйири шаклу намуди ҳамаи навъҳои либоси миллии ба хусусияти ин ё он минтақа вобаста мебошад. Аз ин рӯ, омӯзиши либоси миллии ва тағйири шаклҳои он робитаи либосро бо таърихи этникии миллии ошкор месозад.

Ба тарзи либоси миллии мардуми Осиёи Миёна, аврупоӣ дар асрҳои миёна таваҷҷуҳ зоҳир намуда буданд. Аввалин шуда ба таснифи либоси халқҳои Осиёи Миёна сайёҳон Марко Поло, Гилом Рубрук, Рюи Гонзалес таваҷҷуҳ зоҳир намуда, Марко Поло дар китоби хеш либоси мардуми кӯҳистони Помирро тасниф намуда, чунин қайд кардааст: «Дар ин ҷо одамон қамонварони олидараҷаанд, бисёртар либосҳои онҳо аз пӯсти паҳми хайвонот омода мешавад, ки арзиши баланд дорад, ба бар мекунанд» [4, с. 12].

Дар асри XVIII ва нимаи аввали асри XIX як зумра сайёҳони русу хориҷӣ, аз ҷумла Ф. Ефремов, Ф. Назаров, Н. Неболсин дар бораи матоъҳои маҳаллӣ, сару либос ва шӯғли мардум маълумоти ҷолибе ҷамъ оварданд. Ф. Ефремов дар баробари либоси он давраи мардуми тоҷик, оид ба қирмақпарварӣ ва тарзи зиндагии мардум маълумоти фароҳам гирд оварда, технологияи истеҳсоли нахи абрешимро барои истеҳсоли матоъҳои шохӣ маънидод намудааст. Ӯ оид ба тарроҳии куртаи занона чунин менависад: «Пеш аз ҳама, дар ин сарзамин ба қулай будани курта ва сипас ба риояи одоби аҳамият дода мешавад». Бароҳат будани либос, фароҳии он, ҷинҳои зиёд доштани он ба ҳисоб гирифта шудааст, ки барои озодона нишастан монеаи пеш намеорад, ҳаракатро маҳдуд намекунад, дар ҳавои гарм ба нафаскашии бадан ҳалал намерасонад [4, с. 7].

Омӯштани таърихи сару либос, ҷиҳози хонаводаи миллии ҳар як халқу миллат, барои онҳое, ки бо таърих ва фарҳанги он халқу миллат шинос шудан мехоҳанд, аз ҷумла, санъатшиносон, қорамандони театр ва кинематография, қаромон ва қамояндагони соҳаҳои дигари фарҳанг муҳим мебошад.

Аз тарафи дигар, дар қараёни шиносӣ бо ҳуҷҷатҳои таърихи либоси миллии, то андозае аз виҷагҳои либоси миллии халқҳои дигари ҳамсоя низ огоҳ шудан аз манфиатҳои ҳолӣ нест. Ҳунармандони тоҷик дар инкишофи ҳунари мардумӣ ва инчунин дар тарбияи шогирдони боистеъдод саҳми босазо гузоштаанд, ки дар тайёрии қасбии ҳунармандон ва омӯзгорони ояндаи санъати ороиши амалӣ нақши асосӣ доранд ва мебошад.

Таҷрибаи қандинсолаи тадрис дар донишгоҳ ва донишқадаҳо собит менамояд, ки дар қараёни машғулияти ҳунари дар донишҷӯён малакаи шинохтани зебӣ ва дарки арзиши бадеии асарҳои санъати ороиши амалӣ инкишоф меёбад. Дар замони мо як қатор амалҳои, ки пештар дастӣ иҷро мешуданд, таваҷҷути техника ва технологияи муосир иҷро карда мешаванд. Бешубҳа, ҳуб аст, ки донишҷӯён аз дастовардҳои қаҳони муосир бархурдор гардида, фаромӯш набояд қунанд, ки ҳунари анъанавии тоҷикон аз қучо сарчашма гирифтааст ва қорҳои эҷодии ҳунармандон бо қадом технология офарида шудааст ва мешавад.

Гузашта аз ин, донишҷӯёни Донишқадаи санъати тасвирӣ ва дизайни Тоҷикистон бояд аз анъанаҳои ҳунармандии халқӣ тоҷик огоҳ бошанд, таърихи қурғановати халқӣ тоҷикро қонанд. Дар раванди таълими қанҳои таҳассусӣ - қандакорӣ, гачкорӣ, наққошӣ, қашададӯзӣ,

кундалрезӣ, армуғонсозӣ рассомӣ, ҳайкалтарошӣ ва ғайра анъанаҳои миллии халқамон самаранок истифода бурда шаванд. Инъикоси анъанаҳои миллии дар офаридани осори хунароҳои мардумӣ ба инкишофи ҳисси худшиносӣ, ватандориву ифтихори миллии, инчунин тақмили маҳорат мусоидат менамояд.

АДАБИЁТ:

1. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ, 26.12.2019.
2. Болдырев, А.Н. Тезкире Хасана Насори как новый источник для изучения культурной жизни Средней Азии XVI в. Тр. Отдела истории культур и искусства Востока, гл. 3, Л., 1940 - 299 с.
3. Воронина, В. Л. Архитектура древнего Пенджикента (Результаты раскопок 1954-1959 гг.). Мат-лы исследования по археологии СССР, № 124/В.Л.Воронина.- М.- Л., 1964 - 85 с.
4. Гончарова, П.А. Санъати зардузии Бухоро. - Нашриёти «Адабиёт ва Санъат»/П.А. Гончарова.- Тошканд, 1986. - 110 с.
5. Исаев, А. Б. Таджикский костюм в контексте народной художественной культуры/А.Б. Исаев // Дисс. на соискан.ученой степени канд. искусствоведения. - М., 1992 .
6. Муродов, М. Р. Устодони санъати амалӣ-халқӣ (мактаби «Устод-шоғирд») /М.Р.Муродов. - Душанбе, 2005. - 154 с.
7. Марко Поло.- М.,1955.- С.75.
8. Рузиев, М. Ёдгории кандакории Чоркух/М.Рузиев. - Душанбе: «Дониш»,1975 - 68 с.
9. Пугаченкова, Г. А. Очерки искусства Средн. Азии. Древность и средневековье /Г.А.Пугаченкова, Л.И.Ремпель. - Москва, 1982. -3 с.
10. Сухарева, О. А. Опыт анализа покровов традиционной «туникообразной» среднеазиатской одежды в плане их истории и эволюции/О.А. Сухарева // Костюм народов Средней Азии. - М. : Наука, 1979. -79 с.
11. Маҳкамов, Д. Чавҳари ҳикмат/ Д.Маҳкамов.- Душанбе: «Сифат», 2024, 380 с.

REFERENCES:

1. Message of the President of the Republic of Tajikistan on the main directions of the internal and foreign policy of the republic, 26.12.2019.
2. Boldyrev, A.N. Tezkire Hasana Nasori as a new source for studying the cultural life of Middle Asia XVI century. Tr. Department of the history of culture and art of Vostok, ch. 3, L., 1940 - 299 p.
3. Voronina, V. L. Architecture of ancient Pendzhikent (Results of excavations 1954-1959). Mat-ly issledovaniya po archeologii USSR, No. 124/V.L. Voronina.- M.-L., 1964 - 85 p.
4. Goncharova, P.A. Art of goldsmithing of Bukhara. - Publishing house "Literature and Art" P.A. Goncharova. - Tashkent, 1986. - 110 p.
5. Isaev, A. B. Tajik costume in the context of folk art culture/A.B. Isaev // Diss. not soiskan. uchenoi gradni kand. Art studies. - M., 1992.
6. Muradov, M. R. Masters of folk art ("Master-student" school) / M.R. Muradov. - Monday, 2005. - 154 p.
7. Marco Polo.- M., 1955.- P.75.
8. Ruziev, M. Chorkuh carving monument/M.Ruziev. - Dushanbe: "Knowledge", 1975 - 68 p.
9. Pugachenkova, G. A. Essay on art Sredn. Asia. Drevnost i srednevekovye/GA Pugachenkova, LI Rempel. - Moscow, 1982. -3 p.
10. Sukhareva, O. A. Opyt analiza pokroev traditional "tunic-shaped" sredneasiatskoi odezhdy v plane ikh istorii i evolucii/O.A. Sukhareva // Costume of the people of Middle Asia. - M. : Nauka, 1979. - 79 p.
11. Makhkamov, D. The essence of wisdom / D. Makhkamov. - Dushanbe: "Sifat", 2024, 380 p.